

Szersén Gyula, Váradi Hédi és Zolnay Zsuzsa a próbán

Devecseri Gábor verses játéka

Egy dráma odisszeája

Odüsszeusz szerelmei elevenednek meg ősszel a Katona József Színház színpadán. Devecseri Gábor verses játékát készíti elő Huszár Klára a Nemzeti Színház művészeivel, hogy augusztus 28-án a Királypincében, majd a Katona József Színházban bemutassák. A mitológiai Odüsszeusz hús évig bolyongott; s különös, de éppen két évtizede tart Devecseri művének különböző metamorfóziisa, újjá- és újjászületése. És Devecseri alkotóműhelyét felidézendő beszélgetünk Huszár Klárával, a dráma odisszeájáról.

— Két évtizede — emlékszik vissza —, hogy a rádió megbízást adott Homérosz *Odüsszeájának* dramatizálására, férjem elfogadta, hozzákezdett a munkához, közben mindazt elmondta, ami számára az életben fontos. Az *Odüsszeá* tehát elkezdett „to-

vábbíródni”, önálló drámává. Athéné mellett váratlanul felbukkant Aphrodité alakja, aki Homérosz huszonnégy énekének csak egyikében szerepel, s ott is *Odüsszeusztól* függetlenül. Megszemélyesült Heléné, akiről az eposzban éppen csak szó van, de a darabban két jelenetet „követelt ki” magának.

— S hogyan fogadta Devecseri ezt a különös inspirációt?

— A harmadik jelenetnél lemondott a dramatizálásról, hallatlan lelkesedéssel dolgozott, és két-három hónap alatt készült el az *Odüsszeusz szerelmeivel*. Délelőtt, éjjel írt, este felolvasta. De néha, nem bírta várni, s kora reggel elolvasta az éjjel született részeket. Az íróasztala telve könyvekkel, egy kerti asztalt nyitott ki, az ablakhoz toltta, ahol írt, tiszta időben még a Dunát is elérte a

szeme. S ahogy elkészült a dráma, kiderült, hogy *Odüsszeusz* egy az egyben ő maga.

— És mi történt a rádió-megbízattal?

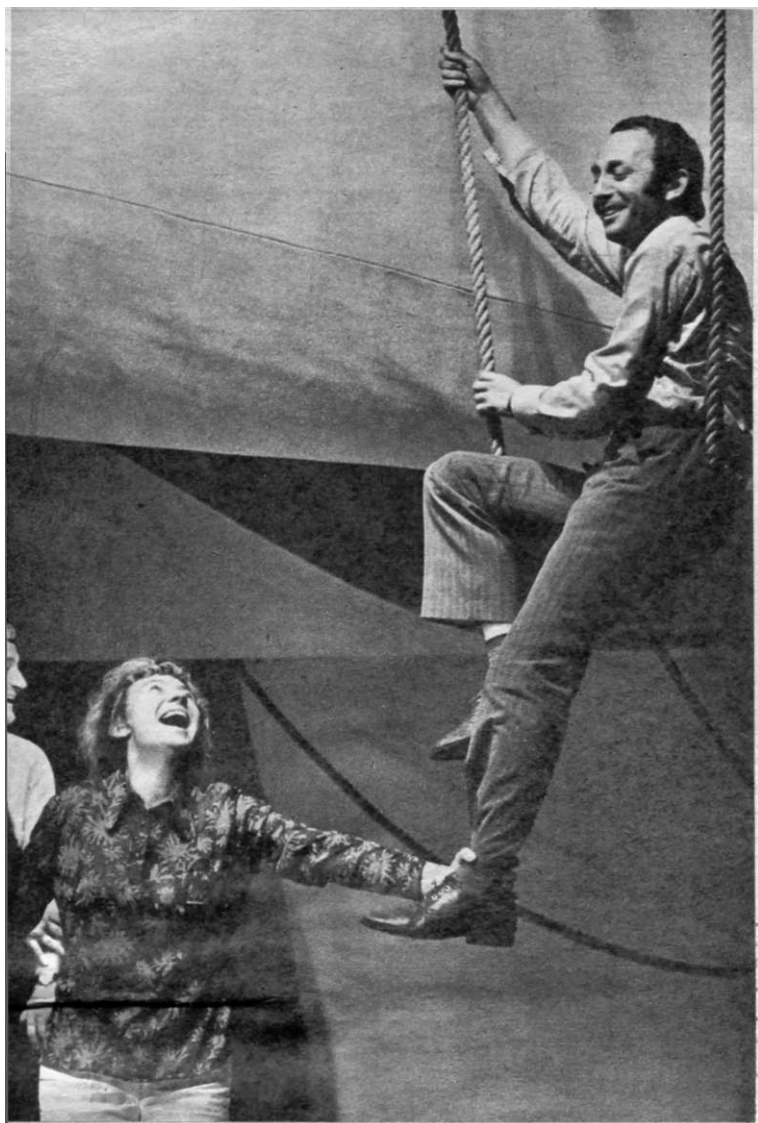
— Lerövidítette az eredeti eposzt. Sinkovits volt *Odüsszeusz*.

— Hol talált a dráma első „kikötőre”?

— Az *Egyetemi Színpadon*, felolvasó formában, 1961-ben. Itt *Odüsszeusz* Gábor Miklós volt, Ruttkai Éva több szerepet is játszott, Csernus Mariann volt Athéné — ő lesz most is. — Pénélopé kérői között két érettségiző gimnazista szerepelt, Bálint András és Kertész Péter.

— Hogyan formálta át az előadás Devecseri művét?

— Az oratórium műfaja, Vincze Imre muzsikája inspirálóan hatott. A legszemélyesebb részeket választottuk ki, így a homéroszi eposztól még messzebbre

Vidám pillanat a Katona József Színház próbaszünetében Sinkó László (Odüsszeusz) Csernus Mariann (Athéné) és Pathó István (Hermész)

"Vendégfől kell már keresned apámat, ha újra látni vágyod a hazádat" Szerencsi Éva fh. (Nausikaa) szolgálóival, háttérben Sinkó László

(Laczkovich László felvételei)

kerültünk, sőt, a próbán újabb és újabb részek születtek. A kihagyott jelenekek helyett Gábor négysoros kórusokat írt, hogy a történet tudtul adja.

— És az Irodalmi Színpad 1967-es bemutatója?...

— Itt a rendezésben kerestem új utat. „Szakadjunk el a kottaálványtól!” — mondtam, „mindenki tartsa kezében a könyvet”. Így vált a példány díszletté és kellékké. Ruttkai Éva kezében. Bokorrá, ha a leskelődő Nausikaát játszotta, tükkörré, ha Kirkét alakította, guzsallyá, ha Penelope szövegét mondotta. S ugyanígy az Odüsszeuszt játszó Latinovits Zoltánnál is. Gábor rendszeresen bejárt a próbákra, de itt a szöveg javítása már minimális volt.

— Volt-e hasonló eset a Devecseri oeuverben, hogy fordítás- vagy előadásmény új személyes alkotást inspirált?

— Euripidész Bacchánónök című drámájának fordításakor mitológiai összefüggésekre bukkant az áldozat-istenek, áldozat-hősök közt. Izsák-Iphigeneia, Dyonyosz Krisztus alakjai annyira foglalkoztatták, hogy ez, s egy spanyolországi út élménye kipattanította belőle a Bikasíratót, melybe a Bacchánónök néhány eredeti sora is bekerült. A kaposvári Elektra hatására írta Szélezűgás című versét, és Zolnai Zsuzsa miskolci alakítása Antigone-versre ihlette.

— Milyen változtatásokat igényel a Királypince?

— Még intimebb hangvétel. A filozófiai utazás kerül előtérbe. A kórusokat elhagyom, az átkötő jelenekek kerülnek a darabba rövidíve. S így a darab egy

huszadik századbeli férfi önarcképe, akinek élete hajóját a lét tengerén az érzelmekek sodorják, de az értelem kormányozza, és odaviszi, ahová ő akarja. Nem gyáva belebocsátkozni minden kalandba, leszáll az Alvilágba, és megmártózik mindenben, hogy teljesebb és gazdagabb lehessen az élete. Olyan ember portréja, aki mindent mer vállalni, még a boldogságot is, mert gyönyörűséges gyötrellemmel szereti a létet. Nemcsak azért áll közel hozzám, mert minden rezdületét ismerem, de, mert a versnek néha olyan funkciója van, mint a zenének, szárnyra kap és megállítja a pillanatot. Ezt érzik a színészek Sinkó Lászlóval az élen. En nem idegenkedem a széptől, a pátosztól, ha szenvedély és indulat szüli. S rögtön emlitem a többi szereplő nevét is: Váradi Hédi, Kóhut Magda, Szerencsi Éva, Sivő Mária, Rajz János, Szersén Gyula, Pathó István, Izsóf Vilmos.

— Hogyan hat most a mű a rendezőre?

— Gyönyörűen és fájoan. Elevenen emlékszem a hangsúlyokra, mikor felolvastam. Én most életemben, először olvastam fel darabot. Félttem. Nem vagyok színész-rendező. At is akartam adni, de valahogy úgy érzem, énbenem élnek az eredeti tempók, hangsúlyok, értelmezések. Így év olvastam fel. Csernus, Zolnai jöttek kisírt szemmel. „Olyan megrázó volt”, mondták. Felismerték az ő hangsúlyait... Ezért valom, nincs halál. Folyamatosság van, míg bennünk él, másokban megszülethet. És érzem, hogy Odüsszeusz még új utakra indulhat.

N. J.

